

Şirketler Tarımı Kurtarabilir mi?

Türkiye’de tarımsal üretim her geçen yıl artıyor. Ancak gıda fiyatlarının tansiyonu üretimden daha yüksek. Üreticiye verilen destek her geçen yıl artarken, topraktan vazgeçenlerin sayısı da bir o kadar çoğalıyor. Bu işin matematiğindeki yanlışlığı konunun uzmanlarına sorduk. Devletin düzenleyici rolünün artması gerektiğini, ama her şeyi de devletten beklememek gerektiğini gördük. Peki, özel sektör tarım için neler yapıyor? Yoksa şirketler tarımı kurtarabilir mi?

Gamze Gören

“Bu ayın en çok kazandıranı o oldu” diyor elimdeki tanesi 1,5 liralık limonu işaret ederek. Broker gibi konuşan mahalle manavımıza şaşkınlıkla bakarken, kendimi bir an için menkul kıymetler borsasındaymış gibi hissediyorum. Elimdeki alıncaklar listesine bakarken Manav Şakir, sağ baştan saymaya başlıyor: Şili elması, Brezilya portakalı, Panama muz, Alman vişnesi... Mahalle manavı değil Birleşmiş Milletler. Biraz borsa, biraz dünya karması. Ben tezgahta hemşerim olan bir ürün ararken, manavımız bu kez zam gelen ürünlerin listesini yapmaya başlıyor. TÜİK tarafından yüzde 12,56; Türk-İş tarafından ise yüzde 16,35 olarak açıklanan gıda enflasyonunu manavda iliklerime kadar hissediyorum. O sırada geçtiğimiz yıl Türkiye’nin toplam tarımsal üretiminin yüzde 3,1 oranında artış gösterdiğini hatırlayıveriyorum. Hal böyleyken ister istemez Manav Şakir’e sorma ihtiyacı hissediyorum: Neler oluyor? Sorumun cevabını ise

sektör temsilcilerinden ve uzmanlardan alıyorum.

“Sanıyoruz ki yediğimiz her şey kendiliğinden var oluyor doğada. Sebze meyve varken önemsemiyoruz ancak ne zaman ki cebimize dokunmaya başlıyor işte o zaman tehlikenin farkına varıyoruz” diyor Sezon Pirinç Genel Müdürü Mehmet Erdoğan. Hiç de haksız sayılmaz. Her zaman yediğiniz ve bulmakta sıkıntı çekmediğiniz salatalık ve domatesi artık bulamadığınızı düşünün. Kahvaltılar onlarsız ne kadar da tatsız olurdu. Olmaz olmaz demeyin. Bugün Nil Vadisi dışında birkaç vahanın bulunduğu ve tam anlamıyla bir çöl olan Mısır, bundan 10 bin yıl önce sakız ve hurma ağaçlarının bulunduğu geniş bir orman alanıydı. Dünyada her yıl 6 milyar hektar alan çölleşirken, bu durumdan elbette Türkiye de nasibini alıyor. Yakın zamanda sahip olduğu zeytinliklerin bir kısmını imara açmaya hazırlanan Türkiye, bitip tükenmeyen imar aşkıyla tarım sek-

törünü de tehlikeye atıyor. “Biyçeşitliliğimizin kaybolmasında yapılaşmanın etkisi büyük” diyor Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Necmi Aksoy: “Örneğin Antalya endemik açıdan çok zengin bir şehir. Ancak bugün baktığınızda otel dışında ne görebiliyorsunuz? Ya da Antalya’ya özel kaç bitkinin adını biliyoruz?” Tarımda ırkların kaybolduğuna dikkat çeken Aksoy, “Bu topraklarda yalnızca Hititler döneminde 40 çeşit ekmek yapılıyormuş. Şimdi Türkiye’de 40 farklı çeşit ekmek yapacak buğdayı nereden bulacaksınız?” diyor.

Doğada her şey birbiri ile bağlantılı. Değişen bitki örtüsü, değişen iklim koşullarını da beraberinde getiriyor. 2014 yılı bu anlamda tarım sektörü açısından talih-siz bir yıl. Zira yetersiz yağışlar ve kuraklık Sivas’tan Kastamonu’ya ülkenin pek çok noktasında ürün kaybı yaşanmasına neden oldu. İmar aşkı ve değişen iklim koşulları üretimi düşürerek fiyatların art-

masına neden oluyor. Bazı sektör temsilcilerine göre “stokçuluk” diye tabir edilen mevcut ürünün piyasaya sunulmayarak fiyat artışının sağlanması gibi spekülasyon hareketleri de yüksek gıda fiyatlarının sorumlusu. Bunların üçü de fiyat artışının önemli nedenleri arasında sayılabilir.

Ancak Türk tarımının çok daha temel sorunları var. Bir yanda 62 milyar dolarlık hasıla elde eden ve her geçen gün büyüyen toplam tarımsal üretim gerçeği var. Diğer yanda ise 150’yi aşkın gıda ürününü ithal eden, kendi kendine yetme noktasını çoktan geçen bir Türkiye gerçeği var. Bir yanda son 10 yılda çiftçiye kamu tarafından sağlanan ve her yıl düzenli olarak artan 66 milyar liralık nakit desteği var. Diğer yanda ise son 10 yılda ekilmekten vazgeçilen 3 milyon hektar tarım alanı...

Bu işin matematiği bize bir yerlerde bir yanlış olduğunu söylüyor. Ülkede belde ve köylerde yaşayan nüfusun toplam nüfusa oranı 2000 yılında yüzde 35 iken, 2012’ye geldiğinde bu oranın yüzde 23’e gerilediği görülüyor. Tarım sektöründe istihdam edilenlerin sayısında da ufak çaplı ancak düzenli düşüşler sürüyor. 2013 yılında 5 milyon 204 bin kişinin istihdam edildiği sektör, 2012 yılında 5 milyon 301 bin kişiye istihdam olanağı yarattı. Bu veriler ışığında göç olgusunun tarımda azalan işgücünden kaynaklandığını söyleyebiliriz. Peki ne oluyor da göçe giden süreçte üretici toprakları vazgeçiyor? Tek kelimeyle bir cevabı var: Yeterince kazanamıyor.

Manavdaki maydanozların yapraklarını palmye ağacınınkilere benzediğinden, birkaç meyvenin de tezgahta dublör kullandığını düşündüğümünden -ki orijinalindeki tat-kokudan eser yok- zamların da etkisiyle en yakın yapı marketin zirai ürünler bölümüne atveriyorum kendimi. Dersimim organik tarıma giriş. Karşımdaki rafta salatalıktan bibere onlarca tohum paketi duruyor. Memleketlerine bakmayı aklıma dahi getirmeden birkaçını sepete doldurup kasanın yolunu tutuyorum. Manavdaki şaşkınlığımın bir benzerini bu kez yapı marketin kasaında yaşıyorum. Kasiererin elime tutuşturduğu alışveriş fişinden 12,90 liraya Fransız bir salatalık, 6,90 liraya da yine Fransız bir maydanoz tohumu aldığımı görüyorum. Girdi maliyetlerinden şikayetçi üretici ile benzer duygularda buluşuyorum. İthal tohum, gübre ve mazot maliyetleri... Tabii bir de enerji faturaları. “Avrupa Birliği’nde tarımsal elektrik ücreti ortalama 11 euro sent, Türkiye’de 23 sent. Avrupa Birliği’nde çiftçinin kullandığı elektrikten KDV alınmazken Türkiye’de yüzde 18,5 alınır. Ayrıca yüzde 5 belediye, yüzde 2,5 TRT payı ve yüzde 1 fon var. Çiftçi sadece elektrige değil, TRT’ye, belediyeye ve dev-

lete de para ödemek zorunda bırakılıyor” diyor köşe yazısında gazeteci yazar Ali Ekber Yıldırım.

Maliyetlerin cebini yaktığı üreticiler aynı zamanda dar alanda kısa paslaşmalar yaşıyor. Nasıl mı? Üreticinin kazanamamasının nedenlerinden biri de Türkiye’deki arazilerin çok parçalı yapıya sahip olması. Bu nedenle mevcut tarım işletmelerinin büyük bir kısmı küçük ölçekli. 31 milyon tarım işletmesinin bulunduğu ülkede, işletme başına düşen tarımsal alan 59 dekar. Bu rakam Almanya’da 457, İngiltere’de ise 538 dekar. İşletmenin küçük olması, üretici açısından kazancın da küçük olmasına neden oluyor. Küçük ve dağınık tarım işletmeleri, depolama, ulaşım ve pazarlama donanımına sahip olmadığı için büyük pazarlara ulaşamıyor ve aracının belirlediği fiyatlara katlanmak zorunda kalıyor. Parçalı yapı ayrıca tarımsal verimliliği de olumsuz yönde etkiliyor. Türkiye’nin hektar başına ürün alımı Hollanda’nın dörtte biri, İsrail’in üçte biri, Almanya ve Fransa’nın yaklaşık yarısı kadar.

Tarım Bakanı Mehdi Eker’in ifadesine göre Türkiye, bu sebeple her yıl 17 milyar liralık ekonomik kayba uğruyor. Öte yandan son 10 yılda 4 milyon hektar araziyi toplulaştırarak hükümet, mevcut yapıyı iyileştirmeye çalışıyor. Geçtiğimiz Mayıs ayında çıkan bir yasa ile miras yoluyla arazi bölünmesinin önüne geçilmesi hedefleniyor. “Daha sağlıklı politikalar izlenmesini hedefleyen ama aynı zamanda büyük ölçekli tarımsal işletmelerin kurulmasına olanak sağlayacak bu yasa küçük ölçekli aile çiftliklerine zarar verir mi? Birleşmiş Milletler’in (BM) 2014 yılı, Uluslararası Aile Çiftçiliği Yılı (AÇY) olarak ilan etmesi tam da bu soruya dikkat çekerek nitelikte” diyor İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV) Tarım ve Kırsal Kalkınmadan Sorumlu Uzman Yardımcısı Gökhan Kilit. Hiç kuşkusuz arazilerin toplulaştırılması Türk tarımı için hayati önem taşıyor. Aile çiftçiliğinin teşvik ve zarar görmemesi adına da önlemlerin alınması gerekiyor.

Mevcut faktörlerin yanı sıra planlanandan çok ya da az üretim de işletmelerin kârlılığını olumsuz etkiliyor. Ne yazık ki Türkiye’de hangi ürün ne kadar üretilir bilen yok. Bilgisizlik ve takipsizliğin faturası tarımda ağır oluyor. Örneğin bu yıl üzüm rekoltesinde yaşanan yüzde 25’lik yanlış tahmin yerli üreticiye zarar ettirirken, iç piyasaya giren İran üzümüne kâr ettirdi. Diğer piyasalarda üretim tüketici talebine göre düzenlenir. Oysa tarım sektöründeki üreticiler ürün fiyatlarına ancak ekim veya dikim dönemlerinde müdahale edebiliyorlar. Eğer ekiliş döneminde bir ürünün fiyatı yükselse çiftçi bu ürüne ayırdığı alanı genişleterek daha çok üret-

mek yolunu seçebilir. Tersine, ekiliş döneminde fiyatı düşük olan ürün için daha az üretim alanı ayırır. Hal böyle olunca sektörde devletin düzenleyici rolü önem kazanıyor.

Devlet tarıma doğrudan gelir desteğinin yanı sıra prim desteği, kuraklık desteği, tarım sigorta desteği gibi çok sayıda destek sağlamaya çalışıyor. Yalnızca 2014 yılında tarıma verilen nakit desteği 10 milyar lira olacak. Bu rakam her yıl düzenli olarak artıyor. Peki devlet desteği yetersiz mi kalıyor? İKV'den Gökhan Kilit, sanılanın aksine Türkiye'de tarıma verilen desteğin GSYH'ye oranının OECD ve AB ülkeleri ortalamasından fazla olduğunu söylüyor: "AB ortalaması yüzde 20,21 ve OECD ortalaması 20,48 iken, ülkemizde bu oran yüzde 24,70 seviyesinde" diyor. Kilit, asıl sorulması gereken sorunun bu desteklerin ne için, hangi alanlarda verildiği ve nasıl kullanıldığı olduğunu belirtiyor. Verilen desteklerin büyük bir kısmı sosyal yardım olarak düşünülebilir. Bu nedenle üretici bu yardımları üretime değil de mazot borcunu ödemeye harcıyor da olabilir. Vaziyet böyleyse sistemin gözden geçirilerek üretimi destekleyecek şekilde daha verimli hale getirilmesi ihtiyacı doğuyor.

Devletin mevcut destek sisteminin dışında bugüne dek attığı adımları da gözden geçirmesi gerekebilir. Zira 2003 yılında tarımda yeniden yapılanma sonucunda piyasa koşullarına uyması, kaynaklarını daha rasyonel kullanması, özel bir ticari işletme gibi faaliyetini sürdürmesi için özzerkleştirilen "Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri"nden geriye kalan boşluk tarım sektöründe doldurulamıyor. Üretici ile alıcı arasındaki bağı koparan bu özzerkleştirme adımı sonrasında örgütsüzleşen üreticiler, pazarda kendilerine yer bulmakta zorlanıyor. Bu nedenle tarımsal organizasyon yapılarının yeniden gündeme alınması şart. Türkiye, örneğin fındıkta dünya talebinin yüzde 80'ini karşılıyor ancak fındığın ne kadara satılacağı konusunda söz sahibi olamıyor. Onun yerine bunu Hamburg borsası belirliyor. Şayet Türkiye 2023 yılında 150 milyar dolarlık tarımsal üretim hedefini gerçekleştirmek istiyorsa, tarımı bu kadar da serbest bırakmamalı. Fiyatların el yaktığı ve artış beklentisinin sürdüğü tarımsal ürünlerin her biri, akışına bırakamayacağı kadar stratejik Türkiye için.

Tabii her şeyi de devletten bekleme gerekiyor. Türkiye'nin gündeminde bir de uyum sağlamaya çalıştığı AB'nin tarım politikası OTP (Ortak Tarım Politikası) var. Mevcut sorunlarına çözüm bulursa eminiz ki uyum sorunu da yaşamayacaktır. Öte yandan medet umulan AB yardımlarının da Türk tarımına ilaç olmayacağı kesin. Çünkü 2014-2020 dönemi için büt-

çesinin yüzde 37,8'ini (408,3 milyar euro) tarıma ayıran Birliğin Türkiye'ye yaptığı yardım, bu alanda sıkça karşılaştırıldığı Polonya'ya yapılan yardımın üçte biri kadar. Ne demişler; taşıma su ile değirmen dönmez. Hem ayrıca proje üretmek ata sporumuz sayılır.

Biz de biraz icraat dedik ve Bloomberg Businessweek Türkiye Dergisi olarak özel sektörün önde gelen şirketlerine tarım için ne yaptıklarını sorduk: Acaba şirketler Türk tarımını kurtarabilir mi?

Genel Müdür Osman Balta:

"Her yıl 2 bine yakın noktada 150 bin civarında kişiye bilinçli gübreleme, toprak analizi ve tarımsal ürün yetiştiriciliği alanında eğitimler veriyoruz"

da ancak bilinçli tarım yaparak sağlanabilir. Bu kapsamda doğru ve düzenli gübreleme uygulamalarını yaygınlaştırmak, topraklarımızı korumak için her yıl 2 bine yakın noktada 150 bin civarında kişiye bilinçli gübreleme, toprak analizi ve tarımsal ürün yetiştiriciliği alanında eğitimler veriyoruz. Bunun yanı sıra geleceğin ziraat mühendislerine daha iyi imkanlar sağlamak amacıyla ziraat fakülteleri öğrencilerine eğitim bursu veriyoruz.

Tarım arzilerini doğru ve verimli kullanarak olumsuz faktörlerden korumak da önemli. GÜBRETAS olarak 2006'dan beri sürdürdüğümüz ve sektör açısından da büyük önem taşıyan Türkiye Toprak Verimliliği Haritası projesi ile tarımsal arazilerden alınan toprak numunelerini laboratuvarlarımızda analiz ettikten sonra çiftçilerimize o arazi için en uygun reçeteyi hazırlayıp veriyoruz. Yarımca'da-

ki uluslararası akreditasyona sahip laboratuvarımız, aynı zamanda bu konuda Türkiye'nin iki referans laboratuvarından biri olma özelliğini taşıyor. İyi tarım uygulamaları ve kaliteli ürün kullanımıyla çiftçilerimiz yüksek verim alırken toprak kalitesi de korunmuş oluyor. Bu da aynı zamanda, çiftçilerimizin birim alandan daha yüksek kazanç elde etmelerine katkı sağlıyor.

Yıldız Holding

Yıldız Holding olarak çalışanlarımız, tedarikçilerimiz, distribütörlerimiz, iş yaptığımız üçüncü partiler ve sözleşmeli çiftçilerimizle birlikte 650 bin kişinin hayatına ekonomik değer katıyoruz. 2,6 milyon tonluk hammadde alımıyla Türkiye'nin en büyük gıda hammaddesi alıcısıyız.

En büyük hammadde tedarikçisini oluşturan buğday konusunda farklı çalışmalar yürütüyoruz. Grup şirketlerimizden Önem Gıda, bisküvinin ana hammaddesi buğdayda verimliliğin artırılması için Bahri Dağdaş Uluslararası Tarımsal Araştırma Enstitüsü ile birlikte bisküvilik tohum ıslah çalışmasını yürütüyor. Proje tamamlandığında daha yüksek verim sağlayan buğday tohumları çiftçilere dağıtılacak. Böylece çiftçinin ekonomik anlamda da yüksek katma değer elde etmesi sağlanacak.

Desteklediğimiz bir diğer proje ise Dünya Gıda Örgütü'nün de desteklediği ve ana sponsorluğunu Gates Vakfı'nın yaptığı demir ve çinko bakımından

Yıldız Holding Gıda Grubu Başkanı Mehmet Tütüncü:

"Türkiye'nin en büyük gıda hammaddesi alıcısı olarak 650 bin kişinin hayatına ekonomik değer katıyoruz"

zenginleştirilmiş Mezopotamya Buğdayı projesi oldu. Uluslararası bir proje olan bu çalışmanın Türkiye ayağı olan "zenginleştirilmiş buğday" çalışması Sabancı Üniversitesi tarafından yürütüldü. Yıldız Holding olarak biz de projenin

ana destekçisi olduk.

Sürdürülebilir üretim konusunda sadece Türkiye’de değil, dünyadaki sivil toplum kuruluşları ile de ortak hareket ediyoruz. Dünya Kakao Vakfı (The World Cocoa Foundation - WCF) üyesiyiz ve PACTS (Kakao İzlenirliği ve Sürdürülebilirliği için Üretici Birliği) programı sponsorluğunu üstlendik. Yağ ithalatında RSPO sertifikalı ürünler tercih ederek üretici ülkelerin sürdürülebilir tarım çalışmalarına destek veriyoruz.

Bünyemizde yer alan işletmelerde enerji verimliliğine yönelik yürütülen çalışmalar sonucunda 2013 yılı için 28 bin 419 ton CO2 emisyonu azaltımı sağladık. 2010 yılından bu yana ise 306 bin adet ağaç dikme etkisine eşdeğer emisyon azaltımı sağladık. Fabrikalarda tüketilen enerjinin ve dolayısıyla karbon emisyonlarının düşürülmesi için son üç yılda yapılan çalışmalar sonucunda da yıllık elektrik tüketiminde ortalama yüzde 8, yıllık doğalgaz tüketiminde ise yıllık yüzde 6,5 oranında tasarruf elde ettik. Bir diğer çalışma olarak, işletmelerdeki atıklardan ve atıksulardan enerji geri kazanımı projeleri gerçekleştirildi. Bunların yanı sıra iki yıldır düzenlediğimiz TURMEPA Sabri Ülker Çevre Ödülü ile de çevre konusunda örnek projeleri ödüllendiriyoruz.

Unilever İçecekler ve Yeni Projeler Pazarlama Direktörü Toloy Tanındağlı:

“Sürdürülebilir Çay Tarımı Projemiz kapsamında 17 bini aşkın çay üreticisine doğru çay tarımı uygulamaları eğitimi verdik”

Lipton

100 yaşını dolduran çaylıklardan ekonomik olarak verim alınmadığından, bu çaylıkların yenilenmesi gerekiyor. Türkiye’deki çay ise ekonomik ömrünün yüzde 75’ini tamamlamış bulunuyor. Ayrıca Türkiye’de bugüne kadar yapılan yanlış gübreleme, yanlış

sulama ve yanlış tarım yöntemleri gibi nedenlerle çayın geleceği tehlike altına giriyor. Karadeniz Bölgesi’nde çay üreten 200 bini aşkın aile bulunuyor. Çay tarımına yönelik bu yanlış uygulamalar; hem Doğu Karadeniz’deki 1 milyon kişinin geçiminin hem genel ülke ekonomisinin hem de kültürümüzün önemli bir bileşeninin risk altına gireceği anlamına geliyor.

2010 yılında başladığımız Lipton Sürdürülebilir Çay Tarımı Projesi, Unilever Sürdürülebilir Yaşam Planı kapsamında Türkiye’de yürüttüğümüz en önemli projelerimizden biri. Projeye başladığımız dönemde çay üreticilerimizin geçmişten bugüne gelen fazla gübre kullanımı alışkanlığı vardı. Bu da toprağın zarar görmesi demek. Ziraat Odası ile işbirliği yaparak bölgede toprak analizi laboratuvarı kurduk. 2012 yılında başladığımız Katı Atık Projesi ile bölgede toplanan atıkların ekonomiye geri kazandırılmasını sağladık. Lipton Sürdürülebilir Çay Tarımı Projemiz kapsamında 17 bini aşkın çay üreticisine doğru çay tarımı uygulamaları eğitimi verdik. Bölgenin ilk Toprak Analizi Laboratuvarı’nı kurduk. Doğu Karadeniz’de atık sorununun çözümüne katkı, bölge kadınlarına yönelik sağlık taraması gibi ekonomik, çevresel ve sosyal çalışmalarla, tüm fabrikalarımıza dünyanın önde gelen çevre kuruluşu Yağmur Ormanları Birliği’nin sertifikasını kazandırmayı başardık. Lipton Sürdürülebilir Çay Tarımı Projesi için şu ana kadar yatırımlarımız yaklaşık 3 milyon TL dolayındadır.

Anadolu Etap

Anadolu Etap, Türkiye’nin en büyük meyvecilik ve meyve suyu üretimi projesini gerçekleştirmek üzere 2009 yılında Anadolu Grubu, Özgörkey Holding ve dünyanın en büyük portakal suyu üreticilerinden Brezilyalı Cutrale Grubu ortaklığında kuruldu. İlk ağaç dikimini 2011 yılında gerçekleştiren Anadolu Etap, bugün 24 bin dekar arazi üzerinde kurulu altı çiftliğinde 2,5 milyon meyve ağacının sahibi. 2013 yılında “Gold Standart (GS)” karbon azaltım sertifikası alan Anadolu Etap “İyi Tarım Uygulamaları” ve “GlobalGAP” standartlarında üretim yapmayı sürdürüyor.

Tarıma ilişkin projelerimizden bahsetmek gerekirse, damla sulama tekniği ile suyu verimli kullanıyor, daha az suyla daha çok üretim yapıyoruz. Sayısal değerle ifade edecek olursak damla sulama yöntemiyle sudan aldığımız verimi normal bir sulama yöntemine kıyasla iki katına çıkarıyoruz. Toprak kirliliğini önlemek için toprak ve bitkinin detaylı analizini yaptırıp sonuçlara göre gübreleme yapıyoruz. Toprağın verimliliğini ve kalitesini aşağıya çekmemek için ihtiyacı olandan fazla besin vermiyoruz. Projemiz kapsamında yapmış olduğumuz

Anadolu Etap Genel Müdürü Demir Şarman:

“Tarımda verimliliği ve sürdürülebilirliği sağlama amacıyla 240 milyon dolar yatırım yaptık”

Yatırım ve pazarlama konusunda devlet teşviklerinin artması, yerli markaların dünya pazarında önemli bir yere sahip olmasını sağlayacaktır. Tarımsal uygulamaları iyileştirmek, kaynakları sürdürülebilirlik anlayışıyla verimli kullanmak, yurtdışı pazar sayısını arttırmak, sektörel eğitimlerin artırılmasıyla standartların yükseltilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Anadolu Etap olarak 2020 yılında 50-60 bin dekar arazi üzerinde 10 milyon meyve ağacına ulaşmayı planlıyoruz. Bu hedefle birlikte sadece Türkiye değil Avrupa’nın da önemli üreticilerinden biri olmayı öngörüyoruz.

Nestlé Türkiye Pazarlama ve Kurumsal İletişim Direktörü Yüce Kaner Atalay:

“2013 yılında ağaç başına yüzde 67 oranında bir verimlilik sağladık”

hammaddelerimizi sorumlu ve sürdürülebilir bir şekilde elde etmemiz önemli. Türkiye’de de bu durum aynı. Ürünlerimizi

muza yatırım toplamı 240 milyon doları aştı.

Yatırım ve pazarlama konusunda devlet teşviklerinin artması, yerli markaların dünya pazarında önemli bir yere sahip olmasını sağlayacaktır.

Yatırım ve pazarlama konusunda devlet teşviklerinin artması, yerli markaların dünya pazarında önemli bir yere sahip olmasını sağlayacaktır.

Nestlé

Dünya nüfusu ve şehirlere olan göç arttıkça, yeterli miktarda tarımsal hammaddenin üretilmesi gün geçtikçe daha da zor hale geliyor. Bu nedenle,

hammaddelerimizi sorumlu ve sürdürülebilir bir şekilde elde etmemiz önemli. Türkiye’de de bu durum aynı. Ürünlerimizi

zin yüzde 92'sini Türkiye'de üretiyoruz ve yerel hammadde kullanıyoruz. Dolayısıyla hammaddelerin sürdürülebilirliğini sağlamak bizim açımızdan çok önemli.

Türkiye'de tarıma ilişkin "Kırsal Kalkınma" ve "Beslenme" ve "Su" alanlarında üç farklı proje uyguluyoruz. Bu projelere son dört yılda toplam 4 milyon TL yatırım yaptık. "Fıstığımız Bol Olsun" Projesi'ne üç yılda toplam 1,5 milyon TL yatırdık. Proje beş yıl daha sürecek, yeni dönemde projeyi bölgenin tamamına etki edecek şekilde kurguladık. Projeye yeni dönemde 1.5 milyon TL yatırım daha yapıyor olacağız.

2011 yılında başlayan Nestlé DAMAK için TEMA Vakfı ile birlikte yürüttüğümüz "Fıstığımız Bol Olsun" projesi, hem Güneydoğu Anadolu Bölgesi hem de tüm Türkiye için çok önemli bir tarımsal değere sahip olan ve toplamda yaklaşık olarak 210 bin kişinin geçimini sağladığı Antep fıstığı üretiminde kalite ve verimi artırmayı, ayrıca sürdürülebilir bir üretimle bölgedeki ekonomik ve sosyal refaha katkı sağlamayı hedefliyor.

TEMA Vakfı ile birlikte ayrıca çiftçilere uygulama tabanlı eğitimler verdik. Bu eğitimlerde hastalıklarla mücadele etmeyi, modern budama yöntemlerini, aşılama, gübreleme tekniklerini aktardık. Projenin ilk 3 yılını tamamladık; çıkan sonuçlar çok sevindirici. Ağaç başına ortalama yüzde 49 verim, meyve kalitesinde önemli bir özellik olan çitlama oranında ortalama yüzde 24 oranında artış sağlandı. Hastalık ve zararlı etmenler kontrol altına alındı. Verim artışları, komşu bahçelere göre değerlendirildiğinde ise dekar başına artış ortalama yüzde 123 olarak gerçekleşti. Var yılı ile yok yılı arasındaki verim farklılığı azaltıldı. 2013 yılında ise ağaç başına verimlilik yüzde 67 olarak gerçekleşti.

Anadolu Efes

Bilindiği üzere biranın yapımında tarımsal girdinin payı oldukça yüksek. Bu doğrultuda tarım sektörüne destek vermeyi kurumsal sorumluluğumuzun yanı sıra bir gereklilik olarak görüyoruz. Tarıma yönelik kısa ve uzun vadeli planlarımız mevcut. Şerbetçiotu ve arpa ihtiyacımızın tamamını sürdürülebilir kaynaklardan elde etmeyi hedefliyoruz. Şirketimiz bünyesinde bulunan Tarımsal Ürün Geliştirme Departmanı, 1982 yılından bu yana devam eden Ar-Ge çalışmaları çerçevesinde, birçok yeni arpa ve şerbetçiotu çeşidi geliştirmeyi başardı. Bunların tescil edilmesini sağladı. Ar-Ge çalışmalarımız sonucunda, bugüne kadar 15 adet arpa ve yedi adet şerbetçiotu çeşidi geliştirdik ve tescil ettirdik. Tescillenen yeni çeşitler sayesinde yüzde 30'a varan verim artışıyla birlikte, kalite anlamında gelişmeler kaydedil-

Anadolu Efes Türkiye Tedarik Zinciri Direktörü Gani Küçükkömürçü:

"Ovanın harekete geçmesiyle birlikte yaklaşık 1 milyar lira karşılığı döviz yağlı tohum ve ham yağ ithalatına gitmeyecek"

sektörde her yıl yaklaşık 30 milyon dolarlık iş hacmi yaratıyoruz. Öte yandan geliştirdiğimiz özel arpa çeşitleri, Türkiye'de üretimi en yaygın arpa çeşidine göre elektrik tüketimi açısından yüzde 12-24; yakıt tüketimi açısından yüzde 18-22; su tüketimi açısından yüzde 20-25 oranlarında tasarruf sağlıyor.

Şerbetçiotunun ülkemizdeki en büyük hatta tek alıcısıyız, Arpanın ise en büyük alıcılarından biriyiz. Şerbetçiotu üreticisine 2013 yılında kilo başına 5,5 TL ödeme yapılmıştır. İç piyasadan yıllık bin 400 tonluk bir alım yapılarak yalnızca hammadde girdisi olarak bölgeye 7,7 milyon TL'lik katkı sağlanırken, işçilik, makine ve tesis harcamaları da dahil edilince 8,5 milyon TL değerinde bir ekonomik değer yaratılmaktadır. 30 yılı aşkın süredir Türkiye'de maltlık arpa üreticisine aktif olarak destek veriyor, sektöre 30 milyon dolarlık iş hacmi yaratıyoruz. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, üniversiteler, TSÜAB, BİSAB, TÜRKTED, TÜBİD, TSE ile işbirliği içinde Ar-Ge çalışmaları yürütüyor, eğitimler düzenliyor, laboratuvar analizlerine destek oluyoruz.

di, aynı zamanda bu tohumlukları kullanan çiftçilere devlet desteği sağlandı.

Anadolu Efes için maltlık arpa ve şerbetçiotu yetiştiren sözleşmeli çiftçi sayısı bugün 3 bin 500 civarında bulunuyor. 32 yıldır Türkiye'deki maltlık arpa üreticisine destek vererek,

Konya Şeker

Tohum Üretim ve İşletme Tesislerinde hem kendi tesislerimizde işlediğimiz ve sözleşmeli ürettirdiğimiz ürünlerin tohumunu üretiyoruz hem de bölge ve ülke çiftçisinin ihtiyacı olan tohumlukların üretimini gerçekleştiriyoruz. Tarımsal üretim sürecine doğrudan müdahalelerimiz dışında mesela ağaçlandırma projemizde tarımsal üretimde sürekliliğe hizmet eden bir projedir. Biz Konya Ovasına diktiğimiz şimdilik 12,5 milyon adet ağaçla tarımsal üretim aleyhine bozulan ekosistem dengesini tekrar tarımsal üretim lehine dengelemeyi amaçlıyoruz.

Bazen arz fazlası nedeniyle patateslerin çürümeye terk edilmesine rağmen ülkemiz maalesef patates nişastası ihtiyacının tamamını ithalata karşılamaktadır. Bebek mamalarında ve gıda sanayinde kullanmak için her yıl 30 bin ton civarında patates nişastası ithal eden ülkemiz bu ithalat karşılığı yaklaşık 30 milyon dolar döviz sarfiyatı gerçekleştirmektedir. Konya Şeker harekete geçmiş ve Patates Nişastası Fabrikası yatırımını gerçekleştirmiştir. Yatırımın tamamlanmasıyla birlikte üreticilerin elek altı patatesleri elinde kalmayacak ve 30 bin ton patates nişastası üretimi için bölge çiftçisi yaklaşık 180 bin ton ilave patates ekimi gerçekleştirebilecektir.

Türkiye kendi ihtiyacına yetecek kadar yağ ve yağlı tohum üretmediği için bu alanda ithalata bağımlıydı. Konya Şeker ülkenin ihtiyacı ile üreticinin yağlı tohum ekme arzusunun buluşturdu ve Hamyağ Fabrikası yatırımını başlattı. 2010 yılında sadece 50 bin ton ayçiçeği üreten Konya, Konya Şeker'in Hamyağ Fabrikası yatırı-

Pankobirlik Genel Başkanı Recep Konuk:

"Ovanın harekete geçmesiyle birlikte yaklaşık 1 milyar lira karşılığı döviz yağlı tohum ve ham yağ ithalatına gitmeyecek"

mını tamamlamasıyla 2012 yılında ayçiçeği üretimini 175 bin tona yükseltti. Ovanın harekete geçmesiyle birlikte yaklaşık 1 milyar lira karşılığı döviz yağlı tohum ve ham yağ ithalatına gitmeyecek ve hem ülkemiz kazanacak hem de bu paranın bölgeye yönelmesiyle üretici kazanacak.

konya şeker

kiye'nin Üret

Tarımda Finansman Olanakları

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı verilerine göre Türkiye'de yaklaşık olarak 3 milyon kayıtlı üretici bulunuyor. Bu üreticilerin çoğu halen bankacılık sistemi ile tanışmamış üreticilerden oluşuyor. Tarımda üreticiye finansman desteği sağlama noktasında ise bankalar giderek ön plana çıkıyor. BDDK verilerine göre tarıma 2010 yılında 23 milyar lira kredi kullanılırken bu rakam 2013 yılında 36,5 milyar lira oldu. Özel bankaların bu kredi büyüklüğü içerisindeki payı 2010 yılında yüzde 27 iken 2013 yılında yüzde 36'ya çıktı. Bloomberg Businessweek Türkiye olarak finansman olanaklarını üreticilere anlatmak için köy köy gezen bankalara üretici için neler yaptıklarını sorduk:

ŞEKERBANK

Şekerbank olarak tarımda kırsal kesimin yani özellikle küçük üreticinin finansmanına öncelik tanıyan bir bankayız. 2013 yılsonu itibarıyla tarım kredileri hacmimizi 2012 yılsonuna göre yüzde 96 oranında artırdık. 2014 Haziran sonu itibarıyla de işletme ve tarım bankacılığı segmentindeki toplam müşterilerimiz içinde zirai müşterilerimizin oranı yüzde 44'e ulaştı. Hizmetlerimiz kapsamında üreticiler için çok sayıda kredi seçeneğine sahibiz.

Perakende Bankacılık Genel Müdür Yardımcısı Gökhan Ertürk:

"Bugüne kadar 24 bin çiftçi, esnaf ve mikro işletme sahibi müşterimiz ilk kez bankacılıkla tanıştı"

Üreticilerin işletme giderlerini karşılamaya yönelik 'Vadeli Zirai Kredi' ürünümüzü 2 yıla kadar vade ve yılda bir ödeme imkanı ile üreticilerimize sunuyoruz. Yatırım kredilerinde 5 yıla kadar vade ve yine yılda bir ödeme

imkanı ile tarımsal alanda ihtiyaç duyulan, verim artışı sağlayan, insan gücünü en aza indiren ekipman ve demirbaşın finansmanının karşılanması için Tarımsal Ekipman ve Demirbaş Kredileri sağlıyoruz.

Bunun yanı sıra Türkiye'nin çiftçiye

özel ilk ticari kart ürünü olan Hasat Kart ile çiftçilerimize ekim zamanı nakit sıkıntısı çekmeden mazot, yem, gübre, tohum alımını da kapsayan tarımsal girdi ihtiyaçlarını uygun ödeme koşullarıyla karşılamayı sunuyoruz. Öte yandan 2008 yılından bu yana her yıl gerçekleştirdiğimiz tarım sektörüne yönelik Anadolu Turları kapsamında, 8 bin 900'e yakın köy ziyareti sonucunda 266 bin çiftçiyle görüş-tük. Bu yıl yedincisini gerçekleştirdiğimiz Hasat Kart Anadolu Turu kapsamında ise uzman ekiplerimiz Şubat ayı başından 14 Mayıs 2014 tarihine dek bin 100 köyü ziyaret etti ve 31 bin üretici ile birebir iletişim sağladı. Ayrıca EKOkredi tarım ürünleri ile bugüne kadar 4 bini aşkın çiftçiye, üreticiyi enerji tasarrufu ile tanıştırdık ve bu alanda 50 milyon liraya yakın kaynak kullandırdık.

FİNANSBANK

Finansbank Kobi ve Tarım Bankacılığı Genel Müdür Yardımcısı Metin Karabiber:

"80 adet zirai mühendisinden oluşan 'Tarım Portföy Yöneticisi' ile danışmanlık hizmeti veriyoruz"

tavukçuluk, seracılık alanlarına özel 29 farklı kredi ürünü sunan Finansbank'ın web sayfasında Tarım Bankacılığı uygulamaları için hazırladığı özel alandan, çiftçiler tarım danışmanlarına ulaşabiliyor ve özel destek alma olanağı elde ediyor. Tarım çalışanlarına özel kredi paketleriyle de düşük faiz oranları ve 120 ay vadeli ensek ödeme koşullarıyla sunuluyor.

"Projeli Yatırım Kredileri önem verdiği alanlardan biri. Bu sayede işletmelerin ölçek ekonomisine uygun hale gelmesine ve daha verimli çalışan tarımsal işletmeler haline dönüştürülmesine destek oluyoruz. Üstelik bu kredileri 120 ay vade imkanı ve düşük faiz oranları ile sunabiliyoruz.

Finansbank olarak, tarımsal işletmelerin, enerji verimliliğine hizmet edecek 'Yenilenebilir Enerji Yatırımları', pazar entegrasyonu sağlayacak bir sistem olan 'Sözleşmeli Üretim Kredileri' ve güvenilir gıda üretimine hizmet edecek sertifikalı 'Organik Tarım ve İyi Tarım' uygulamalarında faiz avantajı sağlıyoruz" diyor Finansbank Kobi ve Tarım Bankacılığı Genel Müdür Yardımcısı Metin Karabiber.

Finansbank, ayrıca tarımsal üretimde kullanılan girdilerin maliyetlerini karşılamak üzere üreticilere ödeme kolaylığı sağlayan Çiftçi Nakit ile ödeme zamanını müşterilerinin belirleyeceği ve ihtiyaç duyduğu takdirde yılda iki kez ödeme gününü değiştirebileceği, kişiye özel esnek bir ürün sunuyor. 2014 yılında hayata geçirilen Tarım DBS ürünüyle, çiftçilerin finansal ihtiyaçlarına yeni çözümler sunmayı hedefliyor. Tarım DBS sistemi ile girdi sağlayan bayiler hasat vadeli alacaklarını garanti altına alırken, çiftçilerimiz de nakde ihtiyacı olduğu dönemde tarımsal ihtiyaçlarını hasat vadeli olarak anlaşmalı bayilerden sağlayabiliyorlar.

AKBANK

Üreticilerin tohum, gübre, ilaç, sulama ve işçilik maliyetlerinin karşılanmasına yönelik "Ürün Ön Finansman Kredisi"ni sunuyoruz. Bunu yaparken de ürün hasat dönemine bağlı olarak geri ödemesiz dönem avantajı ile vade sonunda ana para ve faiz ödeme imkanı sağlıyoruz.

Günümüzde artık modern sulama teknikleri ile üretimi artırmak, enerji tasarrufu sağlarken daha kaliteli ürünler elde edebilmek mümkün. Bu amaçla hazırladığımız 36 ay vadeli "Damla Sulama Kredisi" ile sulama ekipmanlarına kolaylıkla sahip olabiliyorlar. Ayrıca üreticiler "Damla Sulama Kredisi", "Sera Kredisi", "Bahçe/Tarla Kredisi", "Traktör Kredisi" ve "Hafif Ticari Araç Kredisi" ürünlerinden aylık eşit taksitler halinde veya mahsül döneminde geri ödeme seçeneği ile yararlan-

KOBİ Bankacılığı'ndan Sorumlu Genel Müdür Yardımcısı Bülent Oğuz:

"Trakya, Marmara, Ege ve Akdeniz'de Tarım Seferberliği ilan ettik, bir ayda yüzlerce köyü ziyaret ettik"

nabiliyorlar.

Diğer taraftan Toprak Mahsülleri Ofisi(TMO) ile yaptığımız Makbuz Senedine Dayalı Kredi anlaşması ile üreticiler için önemli bir finansman imkanı daha sağlıyoruz. TMO'ya ürün teslim eden üreticiler, bu ürünler için düzenlenecek olan "Makbuz Senedi Karşılığında TMO Kredisi" kullanabiliyor.

TARSİM Tarım Sigortası'nı şubelerimizden yaptıranlar ürünlerini fırtına, hortum, yangın, deprem, heyelan, sel ve su baskını gibi doğal risklere karşı da koruyabiliyorlar. Bunlara ilave olarak anlaşmalı üye işyerlerinden alacakları mazot, gübre, ilaç, fide, tohum gibi tarımsal ihtiyaçlarının ödemesini hasat zamanı ellerine para geçtiğinde yapabilmelerini sağlayan "Akbank Tarım Kart"ı da kullandıklarına sunduk. Kart ile hasat zamanına göre yılda 1 kez ödeme gerçekleştirebiliyor, ayrıca karta diledikleri zaman da ödeme yaparak yeniden kullanabiliyorlar.

Diğer taraftan çiftçilerimizi üretimlerine katkı sağlayacak çözümler, işlerinde uygulayabilecekleri yenilikçi uygulamalar hakkında bilgilendirmek istedik. Trakya, Marmara, Ege ve Akdeniz'de Tarım Seferberliği ilan ettik, bir ayda yüzlerce köyü ziyaret ettik.

DENİZBANK

Tarım Bankacılığında 10.yılına kutlayan Bankamız, özel bankalar arasındaki yüzde 26,5'luk pazar payı ile tarım sektörüne en fazla kredi kullandıran özel banka konumunda olup, müşteri sayımız 1 milyona yaklaştı. Türkiye genelinde sektöre kullandırdığımız kredilerin büyüklüğü ise 4 milyar lirayı aştı. Saha ekiplerimiz ile köy köy kasaba kasaba gezerek üreticilerimizi yerinde, işletmelerinde ziyaret ederek, bire bir ilişki kuruyor, finansal ihtiyaçlarını tespit ediyoruz. Ülke genelinde 260 adet tarım bankacılığı hizmeti veren şubemiz ve

DenizBank KOBİ ve Tarım Bankacılığı Grubu Genel Müdür Yardımcısı Gökhan Sun:

"1 yılda ürettiğimiz 150'yi aşkın proje ile 700 milyon liralık yatırıma destek olduk"

tarımsal bankacılık hizmeti sunuyoruz. Bir yıllık süreçte 150'yi aşkın sayıda yapmış olduğumuz tarımsal proje değerlendirme çalışmalarımız sonucunda ülkemiz tarımına yaklaşık 700 milyon lira tutarında modern tarım işletme yatırımının kazandırılmasına destek sağlandı. Bu çalışmalarımız sonucunda, yatırımların büyük kısmının da AB fonlarından yararlandırılmasına aracılık edildi.

Bu çalışmaların başında da bugün sayısı 460 bin adede ulaşan Üretici Kart'ımızı geliştiriyor. Çünkü Üretici Kart küçük ölçekli üreticinin uygun fiyatlar ve uygun ödeme koşulları ile tarımsal üretimini yapacağı girdilere ulaşımını sağlıyor.. Benzer kampanyaları gübre, yem, tohum gibi diğer tarımsal girdiler için de yapıyoruz. Dolayısıyla küçük ölçekli çiftçinin hem finansmana ulaşımını kolaylaştırıyoruz hem de düzenlediğimiz Üretici Kart kampanyalarıyla girdi maliyetlerini ucuzlatıyoruz. Üretici Kart bir

kredi kartı olmayıp; en büyük özelliği hasat vadeli, gelir elde etme periyoduna uygun ödeme imkanı sunmasıdır. Üretici Kart ile tarımsal işletme kredisini üreticilere kart üzerinden sunuyoruz.

TEB KOBİ Bankacılığı Kıdemli Genel Müdür Yardımcısı ve Genel Müdür Vekili Turgut Boz:

"2014 yılı ile birlikte tarım bankacılığına yönelik 'Tohum Şubeleri' açmaya başladık"

TEB

Tarım bankacılığı faaliyetlerine başladığımız 2007 yılından bu yana sektöre özel geliştirdiğimiz ürün ve hizmetlerimizle tarım üreticilerine destek oluyor, ülke tarımının

gelişimine katkı sağlamaya yönelik çalışmalar yapıyoruz. Bununla birlikte, tarımsal kredilerde yüzde 5 olan pazar payımızı daha yukarıya çıkarmayı ve bu alanda özel bankalar arasında sektör lideri olmayı amaçlıyoruz.

Üreticilerin temel girdilerinin temininde çok önemli bir rol oynayan ve avantajlı ödeme şartları sağlayan TEB Harman Kart ürünümüzün işlevselliğini artırmak amacıyla sektörde iş birlikleri yaparak çeşitli etkinlikler düzenliyoruz ve üye işyeri ağıımızı genişletiyoruz. Üreticiler TEB Harman Kart ile mazot, gübre, zirai ilaç, tohum, fide ve yem gibi ihtiyaçlarını kolayca temin edebilir; alışverişleri ve nakit çekim işlemleri sonrasında geri ödemelerini hasat vadelerine uygun olarak yapabiliyor.

Yine tarımsal üretim için vazgeçilmez özellikte olan sulama faaliyeti için Türkiye Sulama Kooperatifleri Merkez Birliği (Tüskoop) ile yaptığımız anlaşma ile üreticinin sulama bedelini 4 ay faizsiz dönem avantajıyla ödemesine olanak sağladık. Tarım bankacılığına yönelik stratejik hedeflerimiz doğrultusunda, 2014 yılı ile birlikte tarım bankacılığına yönelik "Tohum Şubeleri" açmaya başladık. İlkini Manisa Sarıgöl'de açtığımız Tohum Şubeleri'ni yaygınlaştırmayı ve bu sayede daha fazla üreticiye ulaşmayı amaçlıyoruz. 2008 yılında TEB KOBİ Danışmanlar Projesi'ni hayata geçirdik. Bu projeye, müşteri temsilcilerimizi özel eğitimle TEB KOBİ Danışmanı'na dönüştürüyor, birer iş yönetimi danışmanı olarak müşterilerimize hizmet vermelerini sağlıyoruz.